

УДК 328

О. ШУРКО

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ

Парламенти розвинутих демократичних країн мають тенденцію вдосконалювати свою природу, структуру, керівництво і, основне, моделі прийняття рішень. Законодавча ж діяльність нашого парламенту, хоча і проводилась високими темпами, не мала ефективних результатів тому, що його структура, регламент, правила роботи залишалися старими, а професіоналізація цього органу влади потребувала відповідної перебудови структури та організаційних принципів. І не лише структурної перебудови, й формування власне парламентської культури, яка невід'ємна від правової, політичної культури і демократичної загалом.

Сутність процесу політичного структурування парламенту полягає в тому, що у ньому створюються фракції політичних партій, які здійснюють вплив на організацію роботи представницького органу, проводять підготовку обговорюваних питань, визначають розстановку сил та хід парламентських дискусій. Саме через фракції партій в інститутах влади виявляються і практично реалізуються політичні інтереси окремих громадян, груп, соціальних верств і страт.

Поділ Верховної Ради на парламентську більшість і парламентську опозицію, визнання їх парламентськими суб'єктами, стало одним із найважливіших компонентів процесу парламентаризації. Запорукою нормального політичного процесу в Україні є здатність протидіючих у Верховній Раді сил працювати в умовах компромісів. Парламент постійно функціонує як конфліктна система, де конфлікт є необхідною умовою розвитку політичних дій, лише необхідно навчитися знаходити способи їх розв'язання.

Якщо проаналізувати діяльність фракцій у сучасній Верховній Раді й ідентифікувати депутатський корпус з погляду їхнього ставлення до принципівих питань політичної та соціально-економічної стратегії суспільства, то можна назвати два напрями політичної свідомості, політичної культури, що виявляються у двох напрямках політичних дій - дій реставрування та реформування. Під реставруванням ми розуміємо політичну позицію, яка обстоює ідею формування політичної системи на засадах:

радянської моделі державної влади; пріоритетної ролі відновленої компартії та трудового колективу як суб'єктів політичної влади; пріоритетом колективних форм власності. Під реформуванням, відповідно - утвердження системи чіткого розподілу влад; політичного плюралізму; пріоритетності приватної власності.

Такий стан політичної структури Верховної Ради стимулював періодичні спалахи конфронтаційності, підштовхував обидві сторони до пошуку компромісних рішень, конструктивного перетворення існуючого ладу. Досягнення політичної стабільності можливе ще й завдяки сильному центрові, якого, на жаль, у нашому парламенті немає.

Процес формування парламентаризму в Україні, дуже складний і суперечливий. З одного боку, в основі народження нового типу системи політичної влади, системи народовладдя, місяться об'єктивні процеси, які впливають на дану суперечливість: це і механізм ще не існуючої, чітко не розмежованої системи влад, це і до кінця не узгоджений і не адаптований до парламентської системи процес виборів до вищого законодавчого органу, це і не завжди чітко визначене законом місце та роль цієї інституції, це і ті економічні умови в суспільстві, які не дають спрацьовувати законам, що приймає Верховна Рада. Але, з нашого погляду, суттєве місце в складності процесу формування парламенту сучасного типу в Україні значною мірою впливають з того, що вимогам діяльності такої державно-політичної інституції не відповідає належний рівень культури загалом і політичної передусім.

Ознаки вияву рівня розвитку політичної культури діяльності сучасного українського парламенту такі:

2.1. Протиріччя інтересів політичного й економічного, соціального, культурного, владного тощо, які необ'єднані, неструктуровані на рівні самого парламенту і, передусім на рівні парламентських груп. Суттєве місце в формуванні демократично-парламентського типу культури повинен посідати плюралізм думок та ідей і компроміс дій.

2.2. Непрофесійність людей, котрі працюють в парламенті, рівень політичної культури яких однозначно дає їм розуміти, що політична діяльність на відміну від всіх інших є професійно не ангажованою, а справою, якою майже кожен може позайматися у вільний від основної роботи час. Так, у сучасному українському парламенті, наприклад, працює 101 особа, основна професія котрих - інженер, і лише 32 юристи, 44 економісти; 18 депутатів - кандидати технічних наук і тільки троє доктори

юридичних наук, а світова практика парламентаризму переважно визнає фаховий (правничий) статус обранців.

Відповідно такий стан формує адекватний рівень розвитку політичної культури в діяльності людей покликаних законодавчо формувати політику.*

Ми можемо зараз реально бачити, наскільки складно і суперечливо розв'язується в парламенті питання про неможливість суміщення двох посад (парламентська як професійна та позапарламентська). І це проблема не тільки людей, яких обирають до парламенту - їх професійна нездалість, або й невігластво. Це проблема, що мусить постати і вже постає перед державою - формування сфери навчальних закладів для професійної підготовки керівників держави.

2.3. Наступною ознакою вияву рівня розвитку політичної культури на рівні дій сучасного парламенту є відкрите протистояння дій нової генерації політиків і тих, котрі не тільки прийшли з старої системи відносин, а й принесли, стараючись насадити, зберегти, старі форми політичної діяльності, старі принципи реалізації політичної влади, старі норми відносин. Ця суперечливість найсуттєвіше впливає на розв'язання основного завдання, що постає і перед парламентом, і перед українською державою, - ствердження шляху подальшого розвитку. Саме це визначило протистояння, яке виникло перед прийняттям нової української Конституції.

2.4. З нашого погляду, однією з найсуттєвіших ознак вияву рівня розвитку політичної культури самого парламенту та його складу є існуючий реальний поділ парламенту за регіональними ознаками менталітету. Це не тільки поділ на схід-захід-південь, а ще й поділ за різним розвитком економічної свідомості - регіони промислового чи сільськогосподарського виробництва, які породжують адекватну форму і зміст політичної свідомості та культури політичних дій.

2.5. Наступною ознакою вияву політичної культури, як ми вважаємо, на рівні парламентських дій є стан освітнього, а не лише професійного рівня депутатів. Так, серед депутатів вищу освіту має 381 обранець, у тому числі звання кандидата наук - 61 особа. Докторами наук є 15 осіб [1].

2.6. На нашу думку, необхідно виділити ще одну суттєву ознаку, яка загалом впливає на процес формування політичної культури в парламентській діяльності, - це непропорційне вікове представництво у вищому органі політичної влади, а також низький рівень представництва жінок у сучасному українському парламенті - (всього 16 жінок) [1]. Звичайно, це показник старих традицій, але ми прямуємо до демократичного суспільства і як молодь загалом, так і жінки мусять бути представлені у

вищому органі, виходячи з принципу загального виборчого права, а не з принципів традиціоналізму. Це, з нашого погляду, суттєво вплине на формування не тільки цивілізованих норм політичної діяльності, а й на розвиток та прогресування самої політичної культури;

2.7. Іншою ознакою вияву політичної культури в парламентській діяльності є специфічний феномен, притаманний, на нашу думку, всім парламентам перехідного типу. Не маючи чітко структурованого парламенту через політичні об'єднання (партії, партійні системи, рухи тощо), ми маємо особливе структурування парламенту і відповідно його дій за індивідуальними ознаками конкретних осіб. До речі, більшість політичних партій сформовані також під інтереси, наміри лідера. Отже, коли ми говоримо про культуру політичних дій певної групи, політичної партії чи блоку партій у парламенті, ми змушені взяти до уваги, що ці дії можуть бути репрезентовані лідером цієї політичної партії. Тим самим дія політичної партії виступає як психологічний портрет лідера цієї партії. Тому можна сказати, що політична культура, на основі якої діє сучасний парламент, ще більшою мірою є індивідуалізована, ніж трансформована в узагальнену систему інтересів партій, об'єднань чи позафракційних груп.

2.8. Ще однією ознакою рівня розвитку політичної культури українського парламенту, на нашу думку, є наявність або відсутність у депутатського корпусу громадянської культури як вищого вияву політичної культури, що визначається не тільки правовими, а й етично-моральними чинниками політичної діяльності.

Парламентська діяльність, на нашу думку, і не тільки парламентська, а й взагалі управлінська діяльність у державі - найважливіший показник, міра, можна навіть сказати еталон рівня розвитку політичної культури в суспільстві загалом. Водночас ця форма діяльності є виразником іншого явища - наявності чи відсутності в цьому суспільстві політичної еліти, яка єдина може реально демонструвати і стан цивілізованості самої держави, і політичних відносин у ній, і здатність відтворювати саму історію, але в цивілізованих формах, придатних та пристосованих до умов сьогодення. Відтворюючи цю історію, тільки вона здатна розгорнути її в майбутнє, окресливши цим найоптимальніші, прогресуючі шляхи розвитку свого народу. Наявність еліти в суспільстві - це можливість інтегрувати, напрацьовувати, створювати новий зміст, нові форми, нові напрями самої політичної культури. З якою б повагою, якого б значення ми не надавали різним верствам суспільства щодо їх ролі в розбудові держави, її економічної сфери, культуру політичної діяльності, культуру політичної поведінки, на

нашу думку, передусім формує еліта, демонструючи іншим норми цих відносин.

1. Верховна Рада України // Парадигми і парадокси. — К.,1995. — №1. — С. 40-42.

O. Shoorko

**POLITICAL CULTURE OF THE ACTIVITY OF
CONTEMPORARY PARLIAMENT OF UKRAINE**

The rate of political culture of the groups, parties and fractions is under research together with jurisdiction process and immediate recognition of the level in quest, as far as the functioning of the Ukrainian Parliament as a conflict system, for the time being lacking every means of the democratic solution of the newly emerging is concerned.